

Ewa Drwal, Joanna Wikłacz

Program przyrodniczo-ekologiczny - "Sekrety Zielonej Szkoły"

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (14-15), 216-229

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Drwal, Joanna Wikłacz

Program przyrodniczo-ekologiczny - „Sekrety Zielonej Szkoły”

Potrzebą ostatnich kilkunastu lat stała się intensywna edukacja ekologiczna. Nauczanie przyrody w szkołach usytuowanych w betonowych osiedlach z dala od parków i lasów nie sprzyja tej edukacji. Duży nacisk kładzie się więc na przekazywanie wiedzy teoretycznej a mniejszy na samodzielną, osobistą obserwację i analizę rzeczywistości przyrodniczej, brak uczenia „przyrody w przyrodzie”. Wyjazd dzieci na „zieloną szkołę” daje możliwość zastosowania zintegrowanej edukacji przyrodniczo-ekologicznej poprzez rozwijanie umiejętności praktycznych do poznania dalszego i bliższego otoczenia. Uczniowie wyposażeni w wiedzę teoretyczną mają możliwość praktycznie wykorzystywać swoje wiadomości i umiejętności. Większość zajęć odbywa się bowiem w terenie i opiera się na bezpośredniej obserwacji środowiska. Istnieje też szansa emocjonalnego wiązania dzieci z ideą ochrony środowiska.

Efektywność edukacji ekologicznej w znacznej mierze zależy od treści zawartych w programach nauczania oraz umiejętności ich realizowania przez nauczyciela. Wyjazdy na „zieloną szkołę” sprzyjają tworzeniu programów przyrodniczo-ekologicznych. Opracowany program ma przede wszystkim rozbudzić i kształtować wyobraźnię oraz wrażliwość dziecka na otaczający go świat. Spotkanie z przyrodą ma być wspaniałą przygodą, magią odkrycia, zachwytu i radości. Nasz program daje możliwość zrezygnowania z tradycyjnych form i metod pracy, umożliwia naturalne zdobywanie wiedzy, rzeczywiste bycie blisko natury, zabawę i pracę w najbliższym środowisku. Podstawową formą organizacyjną jest tzw. dzień aktywności dzieci. Kolejne odsłony tematyczne wprowadzają dzieci w świat przyrody. Do przedstawionych treści przyrodniczo-ekologicznych należy wprowadzić treści z pozostałych edukacji nauczania zintegrowanego. Te treści pozostawiamy nauczycielom do swobodnego wyboru.

Ważnym i istotnym elementem jest jeszcze edukacja zdrowotna. Dlatego też w każdym bloku przedstawiamy propozycję zajęć ruchowych, które mają kształtować u dzieci poczucie odpowiedzialności za własny rozwój fizyczny i dbałość o własne zdrowie. Lekcje ćwiczeń i gier terenowych zaliczyć należy do najbardziej atrakcyjnych form wychowania fizycznego. Sprzyjają zabawom ruchowym na świe-

zym powietrzu, uczą orientacji w terenie i kształtują wiele nawyków przydatnych w życiu. Za pomocą gier terenowych ćwiczymy u uczniów bystrość umysłu, spostrzegawczość, odwagę, kondycję, moc, gibkość, opanowanie i radzenie sobie w każdych warunkach terenowych.

1. Ogólne cele kształcenia

Ogólne cele kształcenia tego programu wynikają z treści zawartych w nauczaniu zintegrowanym, oraz z treści edukacji prozdrowotnej i ekologicznej. Celem nauczania ekologicznego realizowanego na „zielonej szkole” jest:

- rozwijanie zainteresowania przyrodą i ekologią,
- stopniowo rozwijane rozumienie zjawisk i przemian zachodzących w przyrodzie pozwalające na podejmowanie decyzji w sprawach codziennych,
- rozwijanie umiejętności prowadzenia obserwacji,
- uczenie się wnioskowania i uogólniania,
- interpretowanie zjawisk przyrodniczych,
- dostrzeganie związków przyczynowo-skutkowych,
- rozumienie konieczności zachowania w środowisku równowagi zakłóconej działalnością człowieka,
- rozwijanie wrażliwości ekologicznej uczniów,
- poznanie nowego środowiska i jego specyfiki,
- właściwe reagowanie na niebezpieczeństwa zagrażające zdrowiu i życiu,
- analizowanie różnych źródeł informacji i dokonywanie wyboru tych najbardziej istotnych.

2. Metody pracy

Dzieci w młodszym wieku szkolnym nie zawsze potrafią w bezpośredni, werbalny sposób wyrażać i komunikować swoje emocje, stąd też proponujemy wykorzystać te metody, które pozwolą na pełne uczestniczenie, przeżywanie i informowanie o swoich doznaniach. Do realizacji poszczególnych celów tego programu proponujemy wykorzystać następujące metody: gry i zabawy, techniki relaksacyjne, burzę mózgów, krótkie opowiadania, dyskusję, rysunki, kręgi uczuć.

Gry i zabawy

Gry i zabawy pozwalają na pełną aktywizację dzieci podczas realizacji kręgu tematycznego. Zabawa jest ważnym elementem w edukacji dziecka, ponieważ sprzyja rozładowaniu napięcia emocjonalnego i aktywizuje uczestników.

Techniki relaksacyjne

Ucząc, powinniśmy zadbać, aby każde dziecko znalazło czas dla siebie, zatrzymało się na moment, uspokoiło, rozluźniło swoje ciało i umysł. Techniki relaksacyjne pozwalają na wywołanie w sobie wewnętrznych obrazów związanych tematycznie z przerabianym materiałem.

Burza mózgów

Celem tej metody jest stworzenie listy pomysłów na rozwiązanie określonego zadania. Burza mózgów umożliwia dzieciom prezentowanie dużej liczby pomysłów. Pozwala na przełamanie sztywności myślenia, wyzwala potencjał twórczy i zapewnia udział wszystkim uczniom.

Krótkie opowiadania

Opowiadania nauczyciela, mają na celu wprowadzenie uczniów do realizacji bloku. Mogą to być legendy, podania czy baśnie związane bezpośrednio z realizowanym blokiem.

Dyskusja klasowa

Uczniowie chętnie dyskutują między sobą o tym, co jest dla nich ważne i co odnosi się do ich doświadczeń. Należy to wykorzystać w realizacji kręgów tematycznych. Podczas dyskusji umożliwiamy wymianę pomysłów, dzielenie się doświadczeniem a także emocjami każdego z uczestników i różnorodnością ich przeżywania.

Kręgi uczuć

Każde spotkanie z dziećmi zaczyna się od spotkania w kręgu. Celem spotkania w kręgu jest nie tylko przedstawienie kolejnych zabaw i sposobów ich realizacji, ale przede wszystkim pozwala na wspólne spotkanie się „twarzą w twarz”. Krag ma sprzyjać rozwijaniu umiejętności wyrażania uczuć, słuchania innych oraz zapamiętywania tego, co zostało powiedziane.

Rysunki

Dzieci chętnie wypowiadają się za pomocą rysunków. Proponując techniki rysunkowe pamiętajmy, aby zapewnić dziecku wystarczająco dużo czasu na wykonanie swojego rysunku oraz żeby nie zabrakło czasu na ich prezentację oraz omówienie. W czasie prezentacji rysunków zwracaj uwagę na szczegóły, mów co ci się w nich podoba.

Propozycje bloków edukacji przyrodniczo-ekologicznej

Blok	Cele	Czas realizacji
1. Strażnik przyrody	<ul style="list-style-type: none"> - wytłumaczy znaczenia „strażnik przyrody”, - wykaże znaczenia poczucia odpowiedzialności za pełnienie roli strażnika przyrody, - rozwine umiejętność obserwacji najbliższego otoczenia, - dostrzeże pozytywne i negatywne wpływy działalności człowieka, - zaproponuje działania sprzyjające ochronie przyrody w nowym środowisku, - zdobędzie plaketkę „strażnika przyrody”, 	1-2 dni
2. Bałtyk	<ul style="list-style-type: none"> - pozna cechy charakterystyczne morza, - pozna pojęcia: linia brzegowa, plaża, wydma, fala, przypływ, odpływ, - rozpozna charakterystyczne rośliny i zwierzęta morskie, - wykona rzeźbę z piasku, - zaobserwuje i pozna środki transportu morskiego, - pozna nazwy statków i będzie wiedział co one przewożą, - wymieni nazwy miast portowych i wskaże je na mapie, - pozna inne miasta leżące nad Bałtykiem, - wymieni nazwy Parków Narodowych leżących nad Bałtykiem, 	2-3 dni
3. Po leśnych tropach	<ul style="list-style-type: none"> - pozna znaki patrolowe, przejdzie wyznaczoną trasę, - zapozna się z różnymi aspektami życia lasu: <ol style="list-style-type: none"> a) rozpozna typ lasu, b) rozpozna warstwy lasu, c) rozpozna najbardziej znane gatunki roślin, d) rozpozna tropy i ślady pozostawione przez zwierzęta, e) zachowa ciszę i wstucha się w odgłosy lasu, f) wie do czego zastosować dary lasu, 	1-2 dni
4. Na polowaniu	<ul style="list-style-type: none"> - dokona dokładnej penetracji lasu i wskaże najciekawsze miejsca, - będzie umiał dokonać szczegółowej obserwacji, wyciągnie wnioski i zaprezentuje grupie w dowolnej formie (rysunek, plakat, opis, itp.), 	1 dzień
5. Drzewo moim przyjacielem	<ul style="list-style-type: none"> - naszkicuje sylwetkę drzewa rosnącego w różnych miejscach, - rozpozna drzewa liściaste i iglaste, - zaobserwuje różne rodzaje liści, - nazwie znane gatunki drzew iglastych i liściastych, - znajdzie wśród drzew swojego przyjaciela, - nawiąże emocjonalny kontakt z przyrodą, - zrozumie, że otaczający świat - zwierzęta, rośliny - ma prawo do istnienia, 	3 dni

	<ul style="list-style-type: none"> - zrozumieć, że jest częścią przyrody, - wyrobi sobie szacunek do otaczającego go świata, - uświadomi sobie wpływ działalności ludzkiej na rozwój drzewa. 	
6. Moja sprawność i zdrowie	<ul style="list-style-type: none"> - ustali trasę biegu przełajowego w lesie, wykorzysta do tego celu naturalne przeszkody, - będzie umiał ocenić swoją kondycję fizyczną, - wymyśli zadania na poszczególnych stacjach biegu terenowego, - odczuje radość i satysfakcję z podjęcia aktywności fizycznej, zrozumie związek między aktywnością fizyczną a zdrowiem. 	1 dzień

Blok 1 - Strażnik przyrody

Cele:

- rozwinie umiejętność obserwacji najbliższego otoczenia i dostrzeże zmiany, które zostały spowodowane działalnością człowieka,
- zaprojektuje listę działań sprzyjających ochronie przyrody.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Zabawa „Najlepsze ucho”- ogłaszamy konkurs „Kto usłyszy najwięcej naturalnych dźwięków?” - dzieci stoją w różnych miejscach lasu, wszystkie są w polu zasięgu wzrokowego. Gdy uczeń usłyszy jakiś dźwięk (szum drzew, skrzyp drzewa, szum wody, plusk wody, śpiew ptaka itp.) sygnalizuje go, otrzymuje punkt.

Zabawa „Wielkie poszukiwania” - uczniowie w grupach poszukują rzeczy wymienionych na liście. Uczestników zabawy należy wyposażyć we wszystkie rzeczy, które będą potrzebne do zbierania próbek i „skarbów” (woreczki, słoiki, siatki itp.). Należy określić czas i miejsce poszukiwań. Na liście znajdują się rzeczy, które nie istnieją w naturze a skłaniają do samodzielnego myślenia i rozwijania wyobraźni.

LISTA RZECZY DO SZUKANIA:

- coś, co mógłbyś pokochać,
- liść z jakąś naroślą,
- trzy różne nasionka,
- coś co magazynuje ciepło,
- coś naturalnego całkowicie prostego,

- coś co Ci przypomina samego siebie.
- coś ważnego dla przyrody,
- coś wydającego odgłosy.
- dwa odpadki zostawione przez człowieka,
- coś naturalnego zupełnie bezużytecznego,
- nadgryziony liść (nie przez Ciebie),
- coś na czym da się muzykować.
- coś puszystego.
- coś, co pachnie,
- coś miękkiego.
- coś chłodnego.
- coś okrągłego,
- coś twardego,
- coś pięknego,
- coś ostrego.

Po skończonych poszukiwaniach należy porozmawiać na temat znalezionych „skarbów” i spróbować wyciągnąć wnioski (np. wszystko, co jest naturalne w przyrodzie jest ważne i ma swoje określone miejsce. Wszystko w przyrodzie można pokochać. Ludzie zostawiają zbyt dużo odpadków, bo było je najłatwiej znaleźć).

Rozdanie dzieciom ilustracji Strażnika Przyrody i wytłumaczenie jego znaczenia. Ustalenie czynności jakimi powinien kierować się Strażnik Przyrody.

Zajęcia ruchowe w terenie:

1. Zabawy orientacyjno-porządkowe.

Zabawa „Labirynt”- ustawiamy dzieci w kolumnie czwórkowej, na odległość ramion, uczniowie podają sobie ręce tworząc korytarz. Tymi korytarzami przebiega wyznaczona para - jedna osoba goni drugą - na sygnał kolumna wykonuje zwrot w lewą, w prawą stronę. Po schwytaniu uciekającego, następuje zmiana pary.

2. Wybrane elementy z atletyki terenowej:

- zabawa w silnego (mocowanie z drzewem),
- slalom między drzewami,
- skoki przez naturalne przeszkody.

Blok 2 - Bałtyk

Cele:

- pozna cechy charakterystyczne Morza Bałtyckiego,
- dostrzeże więzi człowieka z morzem i negatywne skutki jego działalności.

Zabawa „Chować - znajdować” - ma na celu wyodrębnienie elementów naturalnych i sztucznych. Zadaniem uczniów jest zebranie przedmiotów naturalnych związanych z morzem oraz sztucznych pozostawionych przez człowieka. Przedmioty poznajemy zmysłami: dotyku, węchu, smaku. Przedmioty segregujemy, ustalamy ich pochodzenie (rośliny, zwierzęta) oraz wyciągamy wnioski o ich znaczeniu dla środowiska.

-rozszerzenie wiadomości o roślinach i zwierzętach morskich.

Zabawa „Rzeźbiarz” - wykonanie rzeźby z piasku przedstawiającej roślinę lub zwierzę morskie.

Zabawa „Wędrowka ociemniałego” - ma na celu poznawanie charakterystycznego krajobrazu morskiego różnymi zmysłami. Ustawiamy uczniów w szeregu, a następnie wykonują czynności pod dyktando nauczyciela. Miejsca, na które warto zwrócić szczególną uwagę poznajemy dłużej dotykiem, węchem i słuchem. Wybieramy teren jak najbardziej zróżnicowany. Uczniom należy zawiązać oczy (wędrowkę rozpoczynamy od „środka” plaży, poczuć stopami, dotknij rękami, przybliżyć policzki, przyłóż ucho, powąchaj. Następnie skieruj dzieci w kierunku brzegu morza, podaj te same instrukcje itd.). Po wędrowce ociemniałych należy przejść trasę ponownie, już z otwartymi oczami i porównać wrażenia.

- omówienie charakterystycznych cech krajobrazu nadmorskiego (piasek - plaża, brzeg - linia brzegowa, fala, wydma, statki, latarnie, porty, miasta, Parki Narodowe, wyspy i półwyspy - pokaz ilustracji, widokówek, zdjęć, map itp.).

Zabawa „Ile kolorów widzisz?” - ogłaszamy zabawę w liczenie dostrzeżonych kolorów i wykonanie palety naturalnych barw poprzez mieszanie farb. Zabawę najlepiej przeprowadzić w grupach i w terenie. Każda z grup otrzymuje jeden element przyrody np. morze, plaża, niebo, las itp., liczy barwy i wykonuje paletę. Prezentacja barw przez grupy z wyjaśnieniem jakie kolory zostały zmieszane, pozostali uczniowie próbują przypisać barwie odpowiedni element przyrody.

-wykonanie ilustracji plastycznej „Morze”.

(część wiadomości z bloku „Bałtyk” będzie uzupełniana podczas wycieczek).

Zajęcia ruchowe na plaży:

1. Zabawy orientacyjno-porządkowe.

Zabawa „Marsz na kierunek” - dzieci dzielimy na trzy zespoły, każdy zespół udaje się w wyznaczonym kierunku na odległość 100 kroków. Wygrywa ten zespół, który najmniej zboczył z kierunku.

Zabawa „Reagowanie na sygnały” (sygnały słuchowe, wzrokowe) - lekki bieg po plaży i reagowanie na sygnały np. 1 gwizdek - stanie na prawej nodze,

- 2 gwizdki - przysiad podparty itd.).
2. Wybrane elementy atletyki terenowej:
- skok w dal,
 - rzut do celu,
 - rzuty piłką w dal,
 - bieg na 20 m,
 - czołganie, turlanie,
 - skoki zajęcze,
 - wyścig krabów,
 - przeciąganie liny,
 - skoki przez współwiczącego,
 - skoki w głąb.

Blok 3 - Po leśnych tropach

Cele:

- będzie umiał rozpoznać typ lasu i warstwy lasu,
- nazwie najbardziej znane gatunki roślin i zwierząt,
- wie jak należy zachować się w lesie,
- zrozumie, jakie znaczenie ma dla człowieka las.

Gra terenowa „Po leśnych tropach” - nauczyciel wcześniej przygotowuje trasę gry. Koniec trasy może być przy ciekawym obiekcie lub na plaży. Objasnia uczniom znaki patrolowe użyte w grze np. strzałki ułożone z patyków, z szyszek, z kamyków itp. Drogę trzeba tak wybrać, aby na trasie znalazły się „naturalne, ciekawe elementy przyrodnicze” np. drzewa porośnięte mchem, huba, dziupla, gniazdo, nory, szyszka objedzona przez wiewiórkę, uschnięte drzewo, ścięty pień drzewa itp. Przy ciekawych punktach pozostawić zadania do wykonania np. Kto tutaj mieszkał?, Czyje to ślady?, Narysuj dokładnie ten pień (nauczyciel powinien zwrócić uwagę na ilość sło), Kto tu ucztował?, Przynieś liście itd. Podczas gry uczniowie powinni zapoznać się z różnymi aspektami życia lasu:

- różnorodność lasów - prezentacja liści i określenie typu lasu,
- warstwowość lasu (przypomnienie warstw lasu),
- użyteczność lasu (owoce lasu nadające się do spożycia przez ludzi i zwierzęta, określenie przydatności drzew jako surowca - drzewo twarde i miękkie, owoce drzew używane na lekarstwa itp.),
- rozpoznawanie tropów i śladów zwierząt (ślady to np. obgryzione charakterystycznie szyszki czy kora drzew, odchody, pióra itp.),
- słuchanie śpiewu ptaków,
- prawidłowe zachowanie się w lesie.

Zajęcia ruchowe w lesie:

1. Zabawa orientacyjno-porządkowa.
„Zabawa w chowanego”
2. Wybrane elementy atletyki terenowej:
 - przejście po zwalonym pniu,
 - zwis na gałęzi (wysokość osiągnięta),
 - przeskok kroczy przez rów,
 - skoki nad kłodą,
 - rzut szyszką do celu,
 - slalom między drzewami,
 - wspinanie się na powalone przeszkody.

Blok 4 - Na polowaniu

Cel:

- umie dostrzec, wskazać i dokonać szczegółowej obserwacji wybranych elementów przyrody.

Zabawa „na polowaniu” - przeprowadzamy w terenie przy wybranych przez nauczyciela ciekawych obiektach przyrodniczych, które nadają się do szczegółowej obserwacji np.

MROWISKO

- Zbadać „mrówcze” drogi prowadzące do mrowiska, ile ich było?
- Co transportowały mrówki?
- Czy zawsze pracują pojedynczo?
- Co się dzieje, jeśli przetniemy palcem mrówczą drogę?

OWADY

- Czy wszystkie owady odwiedzają te same kwiaty?
- Dlaczego jedne rośliny mają „swoje owady”, a inne odwiedzane są przez liczne gatunki?
- Jak wygląda owad, gdy opuszcza kwiat?
- Jak zachowuje się na kwiatkach motyl, a jak pszczoła, chrząszcz?
- Jak wygląda owad?

PTAKI

- Czym żywi się twój „upolowany” ptak (łabędzie, mewy)? Po czym to poznajesz? Czy zauważyłeś jaki ma dziób?
- Czym zakończone są jego nogi i dlaczego?

- Czy to samczyk czy samiczka?
- Jakiego koloru jest jego upierzenie?
- Jakie wydaje odgłosy?

GADY I PŁAZY

- Jak żaba łapie pożywienie?
- Czym się żywi?
- Jak odróżnić żabę od ropuchy?
- Kiedy gady wysuwają języczek?

RYBY

- Ile płetw ma ryba?
- Czy ryba oddycha?
- Czym oddycha ryba?
- Czym pokryte jest ciało ryby?
- Jakie kolory mają ryby?
- Czym żywi się „upolowana ryba”?

Obserwacja może dotyczyć np. meduzy, krabów, muszli, bursztynu itp.

Zajęcia ruchowe:

1. Zabawy orientacyjno-porządkowe.

Zabawa „Kukułka i zięby” - przed rozpoczęciem zabawy opowiadamy dzieciom o kukułce i jej zwyczajach. Dzieci „zięby” rozpraszają się w wyznaczonym terenie i ustawiają się każdy przy innym drzewie. Dziecko „kukułka” stoi mniej więcej pośrodku wyznaczonego terenu i wyczekuje chwili, kiedy zięby zaczynają zmieniać się gniazdami, przebiegając od drzewa do drzewa. W czasie przebiegania zięb, kukułka próbuje uprzedzić jedno z nich i zajmuje jej gniazdo. Jeśli jej się to uda zostaje ziębą, a zięba, której zajęto gniazdo, zostaje kukułką.

2. Wybrane elementy atletyki terenowej

- marszobieg,
- ślalom z piłką,
- kozłowanie piłki,
- skoki przez przeszkody,
- przysiady,
- gwiazdy,
- pompki,
- mostki,
- przewroty w przód.

Blok 5 - Drzewo moim przyjacielem

Cele:

- zrozumie, że jest częścią przyrody,
- będzie wiedział, że musi dbać o siebie i o przyrodę, której on sam jest jej elementem.

Zabawa „Gdzie rośnie drzewo”? - zadaniem uczniów jest naszkicowanie sylwetki drzew rosnących:

- w głębi lasu,
- na skraju,
- na wolnej przestrzeni.

Uczniowie po prezentacji szkiców zwracają uwagę na zależność wyglądu drzew od warunków życia. Emocjonalne ustosunkowanie się do wybranych drzew, określenie drzewa smutnego i wesołego.

Zabawa „Drzewo moim przyjacielem” - ma na celu nauczenie pełnego postrzeżenia i odbierania otaczającego świata za pomocą zmysłów innych niż wzrok i nawiązanie emocjonalnego kontaktu z przyrodą.

Wyszukaj własne drzewo. Stań w odległości około 10 m od drzewa i przyjrzyj mu się dokładnie. Co możesz zaobserwować (kształt, wygląd, wielkość, kolor, forma, nastrój)? Co słyszysz, co czujesz?

Podjedź teraz do swojego drzewa. Co się zmienia? Co słyszysz, czujesz, czego możesz dotknąć, spróbować, co możesz zobaczyć, co czujesz?

Gdyby twoje drzewo umiało mówić, o co byś je zapytał, czego chciałbyś się od niego dowiedzieć? (uczeń ustala listę pytań do drzewa).

Teraz zamknij oczy i poznaj jeszcze dokładniej swoje drzewo:

Poznaj zapach drzewa. Obejmij je ramionami.

- Czy jest grube, czy chude?
- Czy kora jest szorstka czy gładka, sucha czy wilgotna?
- Czy są na niej ślady skaleczeń, żywicy?
- Co rośnie u dołu?
- Czy w zasięgu twoich rąk są jego konary?

Nauczyciel powinien dać czas na chwilę refleksji, aby uczeń mógł poczuć się przyjacielem drzewa, poczuć swoją siłę, spokój, energię.

Gra „Jak powstaje drzewo”? - ma na celu zapoznać ucznia z cyklem rozwojowym drzewa od nasienia do wydania nasion, ułatwia zrozumienie zjawisk pozytywnych i negatywnych zachodzących w przyrodzie. Potrzebne są karty: **Dobre Karty** i **Złe Karty**, kostka do gry, bloki, ołówki.

Zasady gry:

- uczeń rzuca kostką, liczba oczek (1, 3, 6 - do uzgodnienia) pozwala grającemu na wybór i odczytanie karty. **Karta Dobra** umożliwia rysowanie poszczególnych elementów drzewa. **Karta Zła** nakazuje zgumowanie, któregoś z elementów drzewa. Uczniowie sami oceniają **Kartę Dobrą** lub **Kartę Złą**.

Przykładowe treści Dobrych Kart i Złych Kart.

1. Była ciepła, piękna wiosna.
2. Dzieci bardzo o mnie dbały.
3. Jest ciepłe lato. Pszczoły chętnie fruwały i zapylają moje kwiaty.
4. W moim pobliżu zamknięto ruchliwą szosę.
5. Po suszy spadł deszcz.
6. Obok mnie ludzie prowadzą budowę, lecz ochronili moją korę deskami.
7. Zamknięto kopcącą fabrykę. Deszcz umył moje liście. Mogę oddychać.
8. Zostałem okopany i użyźniony nawozem. Rosnę dużo szybciej.
9. Niedaleko postawiono ule. Odwiedzają mnie pszczoły i zapylają kwiaty.
10. Rosnę obok chodnika. Często brakuje mi wody, ale ostatnio dzieci podlewają mnie regulamie.
11. Była długa susza, brakuje mi wody.
12. Zaasfaltowano wokół mnie ziemię. Woda nie przenika w głąb gleby.
13. Obok mnie ludzie prowadzą budowę, uszkodzili moją korę.
14. Stosowano pestycydy. Otruto pszczoły.
15. Niedaleko mnie postawiono hutę, nie założyli filtrów powietrza.
16. Przechodzące dzieci złamały mi gałąź.
17. Para zakochanych poraniła mi pień wycinając serce.
18. Były ogromne ulewy i zalały mi korzenie. Nie mogę oddychać.
19. Obok mnie dzieci wysypały śmieci. Trujące chemikalia wnikają do ziemi.
20. Ktoś naprawiał samochód i wylał pod pień stary olej. Jestem zatruty.

„Chwila refleksji”- celem tych zajęć jest wywołanie głębokich przeżyć i emocji. Wybieramy jakieś urozmaicone miejsce, dobrze jeśli oferuje ono różnorodne zakamarki i kryjówki. Dajemy dzieciom kilka minut i prosimy, aby pospacerowali po tym terenie i znaleźli „swoje miejsce”. W miejscu tym należy usiąść na chwilę, „wylączyć” wszelkie myślenie i wczuć się w otaczającą przyrodę. Uczniom należy powiedzieć, że to nie oni mają szukać owego miejsca, oni mają tylko spacerować, a „ich miejsce” samo ich przyciągnie. Potem należy cicho usiąść, spokojnie oddychać, patrzeć i czuć. Każdy może rysować, pisać wiersze, malować, układać piosenki itp.

Zajęcia ruchowe:

1. Gra orientacyjno-porządkowa.

Gra „Poszukiwanie zgubionych listów” - nauczyciel dzieli uczniów na grupy, a następnie wskazuje widoczny punkt do którego należy samodzielnie dotrzeć i odnaleźć w promieniu pięciu kroków zagubione listy. Treść listów układamy w zależności do potrzeb realizowanego bloku.

2. Wybrane elementy atletyki terenowej:

- skłony w przód, w tył,
- stanie na rękach przy drzewie,
- podciąganie się na rękach,
- zwisy,
- ślalom między drzewami,
- wieloskoki,
- przeskoki w miejscu.

Blok 6 - Moja sprawność i zdrowie

Cele:

- pozna możliwości własnego ciała w zakresie obszerności i płynności ruchów,
- rozwine swoją sprawność motoryczną (zwinność, skoczność, wytrzymałość, siłę, moc i koordynację ruchową),
- zrozumie jak ważne jest jego zdrowie i jak współzależne jest z kondycją fizyczną,
- będzie umiał współdziałać z partnerem i z grupą.

1. Zbiórka, uszeregowanie kolumny wyjściowej, wymarsz na miejsce zajęć.

2. Zabawa orientacyjno-porządkowa.

Podział uczniów na grupy, oznakowanie grup kolorami. Odszukanie przez grupy szarfy swojego koloru i na tym terenie odszukanie listów - zadań dla grup (w listach będzie informacja o tym, jakie ćwiczenia ma przygotować grupa do biegu terenowego. Nauczyciel ustawia kolejne stacje po obwodzie koła lub kwadratu, całą trasę biegu oznacza za pomocą bibuły). Po przygotowaniu ćwiczeń grupy wracają do nauczyciela, który tłumaczy zasady biegu terenowego. Rozpoczyna się bieg terenowy na czas.

3. Ćwiczenia uspakajająco-relaksacyjne.

4. Zakończenie zajęć - powrót.

Bibliografia:

- Barańska E.: *Freinet i ekologia*, „Życie Szkoły”, 1997, nr 2.
- Hudec K.: *Ptaki, przewodnik*, Warszawa, 1997.
- Kołodziej M. J.: *Wybrane lekcje wychowania fizycznego w nauczaniu początkowym*, Warszawa, 1994.
- Szala M.: *Lato leśnych ludzi*, „Wszystko dla Szkoły”, 2000, nr 7-8.
- Szala M.: *Budzimy więzy z przyrodą*, „Wszystko dla Szkoły”, 2000, nr 7-8.
- Szala M.: *Rośliny*, „Wszystko dla Szkoły”, 2000, nr 7-8.
- Teml H.: *Relaks w nauczaniu*, Warszawa 1997.